

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СИНТАКСИЧНА СПЕЦИФІКА ПОРІВНЯННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Порівняння втілюється двома способами – шляхом вказівки на явища подібності із залученням суто лексичних засобів, або ж шляхом використання певних синтаксичних одиниць. У мові під порівнянням розуміють засіб, який реалізує акт мислення і встановлює ознаки предметів та явищ шляхом зіставлення їх з предметами та явищами, загальновідомими носіям таких ознак. Тому цілком слушним є твердження І. Кучеренка про те, що у мові порівняння – не значення, а спосіб його вираження [1, 38]. Відповідно, про порівняльні конструкції можна вести мову лише умовно, маючи на увазі конструкції зі значенням, яке виражається через посередництво порівняння.

Структуру порівняння як мовної моделі української та англійської мов становить поєднання трьох компонентів: а) суб'єкта порівняння – предмета чи явища, ознаки якого пізнаються, розкриваються за допомогою іншого; б) об'єкта порівняння – предмета чи явища, що має яскраво виражені і відомі ознаки; в) основи порівняння – ознаки в широкому розумінні цього терміна, яка лежить в основі порівняння і яка може бути й не вербалізована в окремих структурних типах порівняльних конструкцій, але при цьому зрозуміла з контексту.

Порівняльна конструкція функціонує в мові за наявності усіх її складників. Вирішальну роль у формуванні таких утворень відіграє показник порівняльних відношень, який забезпечує її цілісність. Оскільки саме показник порівняння є організуючим центром компаративем, правомірною є їх класифікація за специфікою показника.

Як в українській, так і в англійській мові порівняння можуть становити собою окремі словоформи, порівняльні звороти та компоненти складних речень.

В українській мові (на відміну від англійської) спектр засобів вираження порівняння ширший, адже у межах речення сюди належать: порівняльний сполучник, модально-порівняльна частка; префікс *по-* та суфікс *-ому-* (*-и*) в прислівниках; суфікси *-уват* (*-юват*), *-аст* (*-яст*), *-ист*; суфіксальні морфеми *-видний*, *-подібний*; компоненти *-головий*, *-зубий*, *-крилий*, *-хвостатий* тощо в прикметниках; форма орудного відмінка – в адвербіалізованих іменниках (орудний порівняльний).

В англійській мові це переважно структури із сполучниками *as*, *like*, *as...as*, *than*, композити моделі *Noun + like*, які семантично вміщують в себе всі вище згадані групи безсполучникових компаративем української мови. Однак складні конструкції з елементом *-like* є все ж найближчими до компаративем, що містять в собі дієслівні зв'язки, оскільки напівсуфікс *-like* виражає порівняння власне через своє значення “схожий на, такий як”.

В українській та англійській мовах порівняння найчастіше втілюється в художньому тексті за допомогою структурованих конструкцій з реально-

порівняльним показником як, немов, наче, *like, as, than* оскільки в них найповніше реалізується компаративна семантика. Пор.: – *Ви так наче деінде збираєтесь? – прогудів, як у дзвін, Микита Чугай* [2, 359]; – *Дівчина за мно-о-о-ю-у, – гуде, як у бочку, Микита Чугай, обпершись широкою спиною об драбину і примруживши очі* [2, 266]; *Тільки Уляна розтопила в печі, влетів у хату, немов із пожежі: – Буди Гаврила і Тимка. Бику у дворі ждуть* [2, 83]; *Гнат прикриває двері, стріляє, наче з гармати: – Район наказав нам переселяти хутори* [2, 162]; “*A long time ago*” *came out like the saddest cadence of a funeral hymn*” [3]; *She sat down on the ground near me, embraced her knees with her arms, and rested her head upon them; in that attitude she remained silent as an Indian* [3]; <...> *I believe they are as much gentry as the Reeds are; for one day, nearly seven years ago, a Mr. Eyre came to Gateshead and wanted to see you* <...> [3]; *Why have I alluded to this man? I have alluded to him, Reader, because I think I see in him an intellect profounder and more unique than his contemporaries have yet recognized* [3].

Різномовні безсполучникові компаративами відрізняються як синтаксичною функцією так і специфікою вираження об’єкта порівняння. Так, складні конструкції з *-like* переважно виконують синтаксичну роль означення, що не властиво безсполучниковим компаративемам української мови, їм притаманна функція обставини способу дії. І навпаки – безсполучникові означення англійської мови не можуть бути обставиною способу дії, оскільки вживаються як прикметники з іменниками. Наприклад: *Парубки стоять осібно гамірним гуртом, поводять себе розв’язно, по-хутірському: – Пулине!* [2, 166]; – *До-о-ого-о-л-ю-у-у, – тягне він по-бабському* [2, 195]; *The new part, containing the schoolroom and dormitory, was lit by mullioned and atticed windows, which gave it a church-like aspect; a stone tablet over the door bore this inscription: “Lowood Institution”* [3]; “*When I came to the stile, I stopped a minute, looked round and listened, with an idea that a horse’s hoofs might ring on the causeway again, and that a rider in a cloak, and a Gytrash-like Newfoundland dog, might be again apparent* <...>” [3].

Цим зумовлена ще одна відмінність. В українській мові основа безсполучникових компаративем – це дія, тотожна для суб’єкта і об’єкта чи екзистенціальні відношення, в англійській мові – ознака властива об’єктові та суб’єктові, оскільки суфікс експлікує значення “схожий за формою, розміром тощо”. Об’єкт порівняння в англійській мові завжди виражений називним відмінком (Common Case), тоді як в українській мові цей елемент синтаксичної конструкції може позначатися іменниками в О.в. множини чи однини, прислівником з *по-*, або словосполученням. Однак, і в українській і в англійській мовах об’єкт порівняння найчастіше вказує на конкретні поняття (флоролексеми, зоолексеми, явища природи, артефакти тощо).

Отже, поняття порівняння позначається різними мовними одиницями. Поєднуючись у функціонально-семантичне поле порівняння, його одиниці можуть мати як різні так і спільні функціонально-синтаксичні характеристики в українській та англійській мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики / І. К. Кучеренко. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 106 с.
2. Тютюнник Г. М. Вир: роман / Григорій Михайлович Тютюнник. – К.: Радянська школа, 1990. – 512 с.
3. Brontë Charlotte. Jane Eyre / Charlotte Brontë. – London, 2007. – 407 p. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org>